

ONDERZOEK OVER HET „VERSTAND” VAN BIJEN EN MIEREN. 177

op het bedje van *Helichrysum* in den tuin, 100 M. van de voederplaats af, honingbijen, ongenummerde uit de observatiekast, die daar ijverig op de bloemhoofdjes rondzoeken, waar anders geen bij naar taalt. Dan worden de *Helichrysum* hoofdjes bij de voerplaats verwijderd en vervangen door afgeplukte *Lathyrus* bloemen. Spoedig wordt het *Helichrysum*-bedje vergeten en krijgen de pronkerwtplanten bezoek van zoekende bijen.

Nu was de vraag: hoe sterk moet de bloemengeur zijn, om nog door de bijen meegenomen te worden naar de korf en bij de rondedans nog door de navolgers te worden waargenomen en onthouden? Met allerlei meer of minder sterk geurende bloemen gelukte de proef precies even goed als boven met de *Helichrysum* en *Lathyrus*. Echter ook nog evengoed met bloemen als kooldistel en boterbloemen of snijboonenbloesem, die als geheel reukeloos gelden. Dat leek al weer verdacht. Het blijkt echter dat deze bloemen wanneer ze maar in groot aantal bij elkaar worden genomen een toch ook voor sommige menschen waarneembare geur afgeven.

Dat de honingbijen deze zwakke geuren beter kunnen waarnemen dan wij menschen, is niet zoo wonderlijk, maar wel wonderlijk is het feit, dat ze van die zwakke geur na een vluchtig bloembezoek nog zooveel aan hun lichaam meedragen, dat ze het in de korf aan de anderen kunnen duidelijk maken.

De sterk geurende kunstmatige stoffen, zooals pepermuntolie behoeven door de bijen niet eens te zijn aangeraakt, om voldoende geur mee te geven. Als de olie druppeltjes zoover van 't horlogeglasje met suiker afstaan, dat de bijen ze bij hun bezoek niet aanraken, maar alleen er dicht over heenvliegen, geeft dat al 't zelfde resultaat.

Toch waren er ook bloemen te vinden, die ook voor de bijen werkelijk reukeloos zijn, of althans geen geur meegeven bijv. *Montbretia* en windbloeijs als grassensoorten en ook wilde wingerd die toch door bijen veel bezocht wordt.

v. Frisch kon zelfs het bewijs leveren, dat het verkeerd is te meenen, dat de bijen zeer veel scherper waarnemingsvermogen voor geuren zouden hebben dan wij. Wanneer hij n.l. z'n genummerde groepje voedert op een groote boeket gentianen, die voor ons een duidelijk waarneembare geur alleen dan geven, wanneer we er veel bij elkaar hebben, dan vinden ook de uitzwermende boodschappers uit de korf wel zoo'n groote boeket en niet een enkel takje dat afzonderlijk wordt neergezet. Van wilde cyclamen, die veel sterker geuren, vonden ze wel de afzonderlijk staande bloempjes alle.

(Wordt vervolgd.)

J. HEIMANS.

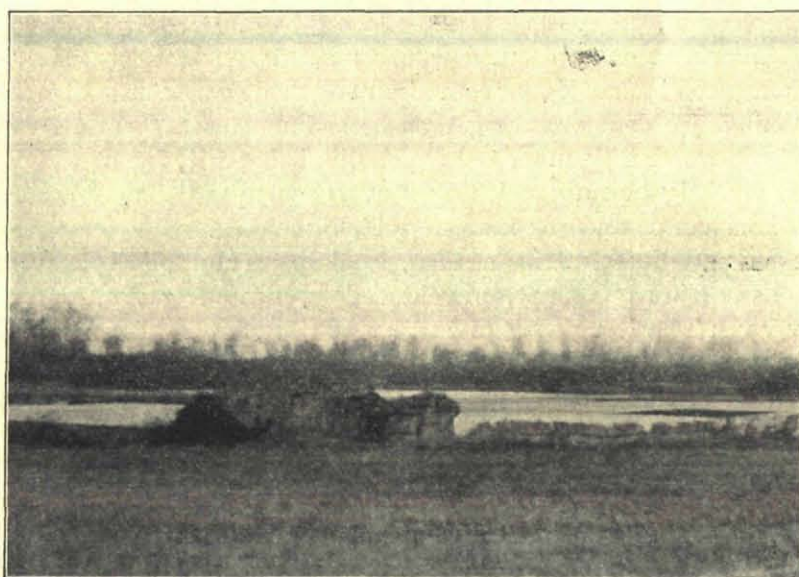
DE KIEVIT IN FRANKRIJK.

EEN toeval bracht mij dit voorjaar in N. O. Frankrijk en liet mij met de wijze kennismaken, waarop in het Departement de l'Aube et de la Marne van oudsher de kieviten op hun voorjaarsstrek bij duizenden worden gevangen.

De Redactie van dit tijdschrift vroeg mij een korte beschrijving te geven van

dit eigenaardige bedrijf, dat geheel uit den tijd is, onoeconomisch door het wegvangen van den voor den landbouw bij uitstek nuttigen vogel en barbaarsch en wreed zonder weerga. Mijn gastheer, die zelf een Parc à vanneaux — zooals de naam der vangplaatsen luidt — bezit, stelde mij in de gelegenheid enkele parken te bezichtigen en gaf mij welwillend alle inlichtingen.

In een extensief gecultiveerd land, spaarzaam bevolkt en gedeeltelijk niet tot ontginning gebracht, worden de plassen, die als onze heidevennen verspreid liggen, met omgeving benut om als parcs à vanneaux te dienen. De jacht, die vóór den oorlog tot 15 April was toegestaan, sluit thans met den 31sten Maart, doch de groote vangsten vallen van eind Februari tot ongeveer 15 Maart en zooals de oude vanneautier op een der parken mij vertelde, wordt het vangen der kieviten moeilijker bij het komen van de grutto's, die met den karakteristieken naam van „Va 't en” worden aangeduid, omdat zij als 't ware met

De Kievitplas.

hun roepen van „Va 't en, va 't en” de kieviten waarschuwen, zich niet aan het vangexperiment te wagen. De grutto's „chassent la chasse”.

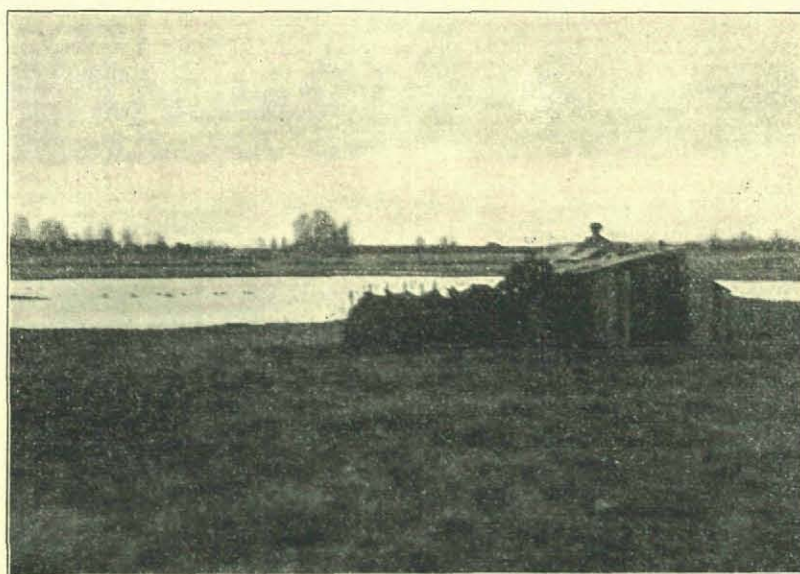
Vermoedelijk ook in de Midi, doch speciaal, zooals boven reeds vermeld, in de valleien van de Marne en de Aube spreiden de „tendeurs” hun netten. Er worden tot een 20-tal parken aangetroffen, welk aantal vroeger veel grooter was. De gemiddelde vangst van elk park is te schatten op een 1000 à 1200 vogels per jaar.

Een Parc à vanneaux bestaat soms uit één plas als vangvijver, doch meestal uit meerdere plassen, welke laatste met de daarin geplaatste lokvogels in de nabijheid van den vangvijver dienst doen, om de aandacht der migreerende vogels te trekken. Naast den vangvijver staat een houten keetje, bescheidenlijk omgeven door riet, om niet in het oog te vallen. In het dak is een vierkante opening, waaruit het hoofd van den op een draaistoel gezeten vanger „tendeur” of „vanneautier” steekt, die met rusteloozen ijver en met taai geduld de omgeving bespiedt, om te zien of er buit nadert. Het gebeurt soms, dat dagen verlopen zonder eenig resultaat, als de weersgesteldheid ongunstig is, want het vliegen is

voor een groot deel daarvan afhankelijk, en volgens den vanneautier laat ook de maan haar invloed gelden. (evenals op eb en vloed).

In het midden van den vangvijver ligt een vierkant grasveldje, ongeveer 18 à 20 M. lang en 6 M. breed en aan den langen kant liggen *onder water* aan weerszijden netten, die met een sterken veer dichtklappen en het geheele eilandje kunnen beslaan.

Rondom het grasveldje worden in het water op eilandjes, niet grooter dan een graszode, de lokkievit en geplaatst, vastgebonden met hun staarten aan roeden, die door den tendeur willekeurig kunnen worden bewogen, zoodat de vogel tegen wil en dank mee-fladderen moet en daardoor de aandacht van zijn natuurgenoeten trekt. Niet alleen in den vangvijver, maar ook in de omringende plassen worden de lokvogels geplaatst, tot een 40-tal toe, die „cueilloirs” worden genoemd, omdat zij als 't ware uit de lucht de vogels „plukken”. Door lange lijnen, verbonden met het hutje van den vanger, kan deze ze naar believen

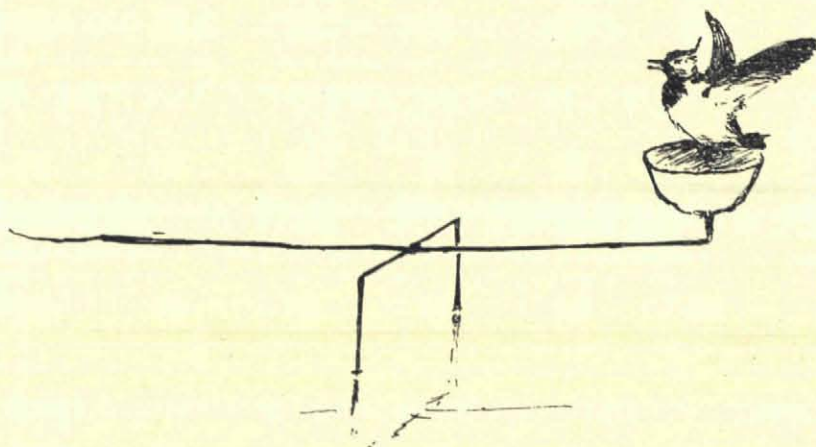
De „vanneautier” aan 't werk.

laten bewegen, hetgeen een uit lange ervaring geleerde kunst is, omdat de vanneautier uit het vliegen der kieviten kan opmaken, hoe hij de vogels het best kan laten neerstrijken. Zelfs beweert hij, dat hij kan zien, of de vogels honger of dorst hebben! De ongelukkige lokvogels blijven tot drie dagen, nacht en dag, vastgebonden half in het water en in de guurheid van het klimaat zonder eten en zijn dan zoo vermagerd en vermoeid van het fladderen, dat zij geen dienst meer kunnen doen. Zij worden dan uit hun lijden verlost en met de versch gevangen vogels naar Parijs opgezonden. Te midden van de aan den staart gebonden vogels zijn nog enkele andere geplaatst op een fluweelen doekje, op ijzerdraad gespannen, waardoorheen de hielgewrichten steken, die van onderen door een stokje worden vastgehouden. Het toestel zit op een ijzeren staafje, dat in rust in evenwicht op een anderen staaf rust. Beweegt de vanger echter het staafje aan een eind, dan verliest de vogel zijn evenwicht en fladdert zonder zijn pooten te kunnen bewegen, zoodat het een indruk geeft, dat hij op den grond blijft zitten. Hoogstens 2 etmalen houdt zulk een lokkievit het op deze martelzitbank vol, dan moet hij worden „vernieuwd”.

Zijn vogels in aantocht, dan komt de vanneautier in actie en laat rechts en links de lokvogels fladderen in de meest verwijderde plassen. Zijn de kieviten dichtbij, dan bepaalt hij zich tot den vangvijver en na een paar goed uitgevoerde manoeuvres met de cueilloirs, strijkt de geheele partij neer op het groene eilandje om gevangen te worden in de dichtslaande netten. Volgens mijn zegsman vangt hij op een dag soms 600 vogels en zijn grootste slag is 65 paar.

De afrekening der vogels, die naar de Halles in Parijs worden gezonden, geschiedt n.l. per paren, gemiddeld 3 francs per twee vogels, terwijl voor den oorlog dit bedrag was 14 sous of 17½ cent per stuk. Groote verdiensten worden dus niet gemaakt en m. i. is uit financiële reden — tot vermeerdering van de opbrengst van den grond — deze jacht niet te verdedigen. Daarenboven beweren de kenners, dat kieviten niet lekker zijn en worden zij in de spreektaal minachtend genoemd „du manger pour Paris”.

Mede gevangen worden kemphanen, tureluurs en goudplevieren, waarvan de tendeur mij vertelde, dat de laatste door zulk een panischen schrik worden bevangen, als het net dichtslaat, dat zij er niet aan denken tusschen de mazen, die een zekere maat moeten

De lokkievit op 't stoeltje van fluweel.

hebben, te ontvluchten, wat zij door hun kleinere lichaamsgrootte best zouden kunnen doen.

De campagne van dit jaar was zeer rijk, volgens berichten, die ik na sluiting der jacht heb mogen ontvangen. Merkwaardigerwijze echter werd mij medegedeeld, dat de trek der kieviten tweeledig gebeurde en wel in zwermen van laagvliegende, waaruit de vogels neerstreken op de vangplaatsen, als ook in veel talrijker massa's hoog in de lucht en deze vogels lieten zich niet verschalken door de *parcs à vanneaux*, hoe aanlokkelijk de kievitenvanger het neerstrijken voor hen ook maakte.

Ten slotte wil ik hieraan toevoegen, dat ik na mijn bezoek mij in verbinding heb gesteld met corporaties in Frankrijk, die de bescherming van vogels ten doel hebben, om te trachten *bij wel* de kievitenvangst te doen verbieden. Men gaf mij hoop, dat hiertoe ingestelde pogingen succes zouden hebben.

Amsterdam, April 1923.

v. T.

P. S. Ik was na het schrijven van bovenstaand artikel in de gelegenheid, op het Internationaal Congres voor Natuurbescherming te Parijs (Mei—Juni 1923) de aandacht op dezen misstand te vestigen en onder de „voeux”, uitgesproken door deze vergadering is er dan ook één, die betrekking heeft op deze weerzinwekkende vogelvangst.